

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО

«Одеська академія неперервної освіти

Одеської обласної ради», протокол № 4

від «3» серпня 20 23 р.

Голова вченої ради,

Л.К. Задорожна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна педагогіка

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

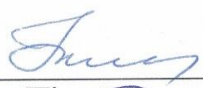
Освітньо-професійна програма Освітній менеджмент у педагогічних системах

Навчальна програма з дисципліни «Сучасна педагогіка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробники: Ягоднікова Вікторія Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор;
Кузнєцова Неля Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 14 від «30» серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Сучасна педагогіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Освітній менеджмент у педагогічних системах спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні засади сучасної педагогіки і освіти.

Місце навчальної дисципліни згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми в структурі освітнього процесу: обов'язкова компонента. Викладається у першому семестрі на першому курсі навчання. Вивчення дисципліни взаємопов'язано з основними дисциплінами «Методологія і організація науково-педагогічних досліджень», «Професійна комунікація іноземною мовою», «Освітній менеджмент», «Інклюзивна освіта», «Цифрові технології в освітній та дослідницькій діяльності». Під час проходження курсу у здобувачів вищої освіти формуються компетентності, які є необхідними для проходження управлінської та науково-дослідної практики і написання кваліфікаційної роботи.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Науково-методологічні основи сучасної педагогіки

Змістовий модуль 2. Теорія і методика виховання

Змістовий модуль 3. Дидактика як галузь педагогіки

Змістовий модуль 4. Педагогічний процес

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета опанування здобувачами вищої освіти педагогічною компетентністю необхідною для професійної діяльності в сфері освіти.

Завдання

- розуміння та усвідомлення сучасної парадигми національної освіти та перспектив розвитку загальної середньої освіти;

- розуміння і усвідомлювання необхідності інтеграції сучасних наукових досягнень у педагогічну практику;

- формування професійно компетентного, гуманістично зорієнтованого викладача закладу загальної середньої освіти, готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної компетентності - Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук та освітнього менеджменту.

б) загальних (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

СК 1. Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи.

СК3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості індивідуальні особливості здобувачів освіти у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК 7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

СК9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітній та дослідницькій діяльності.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

ПРН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

ПРН 2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

ПРН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

ПРН 5. Організовувати освітній процес на основі людиноцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

ПРН 6. Розробляти та реалізовувати освітні, інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки, освітнього менеджменту та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

ПРН 8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

ПРН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/ педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та ревалентність.

ПРН 10. Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

ПРН 11. Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітнього менеджменту, освітніх, педагогічних наук.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретико-методологічні, методичні та правові основи національної системи освіти;
- стан сучасної педагогічної думки в Україні і світі;
- особливості організації, реалізації і управління сучасним освітнім процесом;
- сутність, основні напрями і шляхи розвитку та виховання особистості;
- зміст, принципи та методику особистісно орієнтованого, інтерактивного навчання й виховання;
- сутність педагогічної діяльності;
- особливості організації педагогічної взаємодії;

вміти:

- аналізувати педагогічні явища та процеси, пояснювати їх сутність, аргументуючи власну точку зору з позиції науки;
- проектувати освітній простір;
- моделювати освітнє середовище,
- проектувати освітній процес, добирати доцільні форми і методи його організації та реалізації;
- визначати і сприяти формуванню індивідуальної траєкторії розвитку особистості учня;
- організовувати суб'єкт-суб'єкту взаємодію з учасниками освітнього процесу;
- приймати рішення, передбачувати результат, поєднувати завдання виховання і розвитку особистості з урахуванням її можливостей;
- застосовувати методи і засоби викладання для досягнення учнями найкращих успіхів;
- розробляти, презентувати освітні курси і освітні міні-проекти;
- аналізувати можливості особистісного професійного розвитку;
- надавати консультативну допомогу учасникам освітнього процесу.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Науково-методологічні основи сучасної педагогіки

Тема 1. Предмет та основні категорії педагогіки

Поняття «педагогіка», сутність і генеза. Предмет і завдання сучасної педагогіки. Основні категорії педагогіки (освіта, навчання, виховання, розвиток, едукація). Система педагогічних наук: загальна педагогіка (загальні засади педагогіки, історія педагогіки, дидактика, теорія виховання, теорія

управління навчально-виховним процесом), вікова педагогіка (пренатальна та перинатальна, дошкільна, шкільна, дорослих: професійно-технічної та вищої освіти), корекційна або спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедія, олігофренопедагогіка, пенітенціарна педагогіка), галузеві педагогіки (військова, авіаційна, інженерна тощо), етнопедагогіка, сугестопедагогіка, педагогічна акмеологія, інші. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Методологія і методи педагогічних досліджень. Завдання педагогіки на сучасному етапі.

Тема 2. Актуальні проблеми сучасної педагогіки і освіти

Напрями розвитку сучасної педагогіки як науки. Інтеграція педагогічної науки і практики. Розвиток європейського та світового шкільництва та педагогічної думки. Традиційна та інноваційна педагогіка. Модернізація сучасної освіти. Освіта в умовах воєнного стану та післявоєння. Проблема гуманізації, демократизації, варіативності, неперервності, доступності сучасної освіти та шляхи її розв'язання. Підготовка нового покоління вчителів. Компетентнісний підхід як основа сучасного освітнього процесу. Процес виховання в сучасній парадигмі освіти. Інклюзивна освіта. Академічна доброчесність. Проблеми безпеки сучасного освітнього процесу. Особливості організації і управління освітнім процесом в умовах воєнного стану.

Тема 3. Розвиток і виховання особистості

Співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність». Структура особистості. Загальні та вікові закономірності, особливості індивідуального розвитку особистості.

Процес розвитку особистості. Різноманітні філософські течії про розвиток особистості. Роль спадковості у людському розвитку. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей. Рушійні сили розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Фактори, зумовлюючі протікання та результати розвитку. Роль виховання у розвитку особистості. Особливості розвитку і виховання особистості учня в умовах воєнного стану.

Змістовий модуль 2. Теорія і методика виховання

Тема 4. Виховання як складова сучасного освітнього процесу

Виховання як педагогічне явище. Сутність процесу виховання. Система національного виховання. Українські традиції виховання. Виховний ідеал. Специфіка виховання в умовах інформаційного суспільства.

Сучасні концепції виховання. Закони, закономірності, принципи і підходи до виховання. Зміст виховання як суспільна проблема.

Самовиховання як вища форма розвитку особистості: сутність, характеристика основного змісту.

Тема 5. Особливості виховного процесу

Поняття про виховний процес. Загальна характеристика структурних елементів виховного процесу: мета, завдання, закономірності, принципи, форми, методи, засоби, результати виховання та їх коригування. Сучасні підходи до організації виховного процесу. Особливості взаємодії суб'єктів виховного процесу. Класифікація форм виховання. Сутність, загальна характеристика методів виховання. Класифікація методів виховання. Виховний потенціал заохочення і покарання. Діагностика ефективності виховного процесу.

Види виховної діяльності (урочна, позаурочна, позашкільна, дозвільна, суспільно-корисна) та особливості їх організації.

Тема 6. Система позакласної роботи та організації дозвілля

Позакласна робота як неформальна освіта. Принципи і основні напрямки організації позакласної роботи. Форми і методи позакласної роботи. Національно-патріотичне виховання в реаліях сьогодення. Методика організації та проведення виховних позаурочних заходів.

Мережа та типи дитячих таборів відпочинку. Зміст, форми і методи організації роботи тематичних дитячих таборів відпочинку.

Змістовий модуль 3. Дидактика та методичні аспекти викладання

Тема 7. Дидактика як наука про навчання і освіту

Предмет і завдання дидактики. Основні дидактичні системи. Дидактика як методологічна основа методики викладання. Актуальні проблеми сучасної дидактики та методики викладання.

Освіта як багатоаспектне поняття. Світові тенденції розвитку освіти. Основні тенденції сучасної національної освіти. Стратегія розвитку освіти в Україні. Регіональна освітня політика. Система освіти. Види освіти (формальна, неформальна, інформальна). Завдання розбудови сучасної організаційної системи освіти. Основні напрямки реформування освіти. Принципи організації освіти в Україні. Органи державного управління освітою. Органи громадського самоврядування в системі освіти. Структура системи освіти (дошкільне виховання, загальна середня освіта, професійна освіта, вища освіта, ін.).

Система і структура освіти європейських країн та країн світу.

Тема 8. Система загальної середньої освіти

Сучасні тенденції розвитку загальної середньої освіти. Структура сучасного закладу загальної середньої освіти. Старша школа як профільна середня освіта.

Концептуальні основи Нової української школи. Освітній процес. Освітнє середовище. Освітній простір. Забезпечення якості повної загальної середньої освіти. Права й обов'язки учасників освітнього процесу.

Тема 9. Зміст освіти

Структура змісту загальної середньої освіти. Державні стандарти освіти. Освітні програми.

Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні (Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», Концепція «Нова українська школа», Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності та ін.).

Тема 10. Навчальний процес

Сутність навчання, його методологічна основа. Принципи навчання. Функції навчання (освітня, виховна, розвивальна). Система навчання. Навчальний процес, його особливості в контексті сучасних освітніх змін. Закономірності та принципи навчання. Структура навчального процесу: цільовий, мотиваційний, змістово-операційний, контроль-регулюючий, оціночно-результативний компоненти. Методи навчання та їх класифікація.

Традиційні та інноваційні методи, інструменти та технології викладання. Методи мотивування і активізації пізнавальної діяльності на уроці. Критерії вибору методів навчання та форм організації навчальної діяльності. Педагогічний контроль. Особливості викладання освітніх курсів. Організаційно-методичне забезпечення навчального процесу.

Тема 11. Організаційні форми навчання

Загальна характеристика організаційних форм навчання (фронтальні, групові (кооперативно-групові, диференційовано-групові), індивідуальні, класно-урочні, позакласні, позаурочні, самостійні та ін.).

Сучасний урок. Вимоги до сучасного уроку. Класифікація уроків. Типологія і структура уроку. Нетрадиційні та нестандартні уроки. Педагогічний дизайн уроку. Архітектоніка особистісно орієнтованого уроку. Методика проведення уроку. Методика розробки сучасного навчально-методичного супроводу уроку.

Характеристика основних форм позаурочної навчальної діяльності та методика їх проведення: практикум, факультативні заняття, екскурсії, предметні гуртки.

Тема 12. Педагогічні технології

Поняття педагогічної технології (як науки, як система способів, принципів і регуляторів навчання і виховання, як реальний процес навчання і виховання). Ознаки та структура педагогічної технології. Характеристика

педагогічних технологій. ІКТ-технології в освіті. Класифікація педагогічних технологій. Методика застосування педагогічних технологій.

Сучасні технології навчання. Сутність, зміст та особливості реалізації технологій моделювання, проектної технології навчання, веб-квест технології, технології проблемного навчання, інтерактивних технологій навчання, технологій ситуативного навчання. Критерії ефективності результатів педагогічної технології.

Змістовий модуль 4. Педагогічний процес

Тема 13. Педагогічний процес як система і цілісне явище

Сутність педагогічного процесу. Педагогічний процес як система. Цілісність педагогічного процесу. Взаємозв'язок виховання, навчання, розвитку, освіти з умовами, формами, методами їх здійснення. Закономірності та рушійні сили педагогічного процесу. Структурні компоненти педагогічного процесу: цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, результативний. Етапи педагогічного процесу: підготовчий (цілепокладання, діагностика умов, прогнозування досягнень, проектування та планування розвитку процесу); основний (педагогічна взаємодія, використання методів, засобів та форм, стимулювання, регулювання та коригування діяльності); заключний (аналіз і самоаналіз діяльності, виявлення помилок і їх усунення, оцінювання діяльності). Управління педагогічним процесом.

Тема 14. Педагогічна взаємодія як основа сучасного педагогічного процесу

Поняття про педагогічну взаємодію. Характеристика педагогічної взаємодії. Види взаємодії в освітньому процесі (розвиваюча, творча, інтерактивна, суб'єкт-суб'єктна, партнерська). Форми педагогічної взаємодії (спілкування, спільна діяльність). Поняття про педагогічне спілкування, його структуру та функції. Засоби спілкування. Невербальне і вербальне спілкування. Сутність спільної діяльності. Види спільної діяльності. Особливості організації спільної діяльності в освітньому процесі. Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії.

Тема 15. Педагогічна діяльність у просторі освіти

Сутність педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність як системоутворююча складова педагогічного процесу. Педагог як суб'єкт освіти та педагогічної діяльності. Принципи академічної свободи педагога. Учитель, його роль і значення в освітньому процесі. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання. Функції учителя. Методичний та науково-методичний супровід педагогічної діяльності. Підвищення кваліфікації педагогів. Сертифікація учителів.

3. Форма підсумкового контролю результатів навчання: іспит.

Методи контролю результатів навчання: опитування, тестування, взаємоконтроль (взаємооцінювання), захист індивідуальних та групових завдань, презентація.

4. Рекомендована література

Основна

1. Аненкова І.П., Байдан М.А. Педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий світ, 2018. 567с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка: посібник. 3-тє видання перероблене і доповнене. К.: Видавництво Ліра-К. 2016. 608 с.
3. Козловський Ю.М., Ортинський В.П., Дольнікова Л.В. Педагогіка. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 372 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / За заг. ред. Грищенко М. К., 2016. 38 с.
5. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 228 с.

Додаткова

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Чернівці.: Букрек, 2015. 640 с.
2. Бойко А. М. Суб'єкт-суб'єктні відносини у педагогічному процесі загальноосвітньої і вищої школи. Педагогічні науки. 2012. № 54. С. 5-14.
3. Виховні системи навчальних закладів: теорія та практика. Укладач О. Є. Гречаник. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 224 с.
4. Енциклопедія освіти / Нац. Акад. пед. наук України, гол. ред. В.Г.Кремень. 2-ге вид., допв. Та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
5. Задорожна Л.К., Ягоднікова В.В. Виклики та стратегічні завдання освіти і педагогічної науки в сучасних реаліях. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку: матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції 20 травня 2022 р. Одеса: вид. Букаєв В.В., 2022. С.18-21.
6. Зарицька В.В., Шульженко Д.І., Козарик О.С. та ін. Розвиток особистості у сучасному освітньому просторі: монографія. "ОЛДІ+". 2020. 208с.
7. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 440 с.
8. Мухіна С.А., Соловійова А.А. Нетрадиційні педагогічні технології у навчанні. Київ: Академія, 2012. 123 с
9. Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття : зб. матеріалів XV Міжнар. педагогічно-мистец. читань пам'яті професора О. П. Рудницької м. Київ, 6-7 груд. 2017 р. Вип. 1 (13) / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих Нац.

акад. пед. наук України ; [редкол.: Ничкало Н. Г. та ін.; наук. ред.: Г. І. Сотська, М. П. Вовк]. Київ: Талком, 2018. 243 с

10. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

11. Нова українська школа: Порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

12. Пономарьова Г., Репко І., Одарченко В. Практикум з педагогіки: навч. посібник. Харків: ТО Ексклюзив, 2017. 243с.

13. Професійна компетентність сучасного педагога: методологія, теорія, методика, практика: кол.монографія. за заг. ред. В.В.Ягоднікової. Одеса: вид. Букаєв В.В., 2019. 286 с.

14. Сикорський П. Нова педагогіка.: підручник. Львів. Вид-во Львів. політехніки, 2021. 540 с.

15. Фурсенко Л.І. Організатори освіти Одещини: енциклопедичний словник. Одеса: Астропринт, 2019. 866 с.

16. Ягоднікова В.В. Інтерактивні форми і методи навчання і виховання учнів. Навч. видання. Інтерактивні вправи та ігри. Харків: видавнича група «Основа», 2010. С.85-144.

17. Ягоднікова В.В., Чешенко О.І. Діагностика сучасного виховного процесу. Навч.-метод. посіб. Одеса: Вид. Букаєв В.В., 2017. 290 с.

18. Ягоднікова В.В., Чешенко О.І. Інноваційні стратегії нової школи в Одеському регіоні. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2018. № 1, С.23-27.

19. Ягоднікова В.В. Виховання у сучасній парадигмі освіти. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції 21 травня 2019 р. Одеса: вид. Букаєв В.В., 2019. С.6-10.

20. Ягоднікова В.В. Аксізорієнтоване освітнє середовище закладу загальної середньої освіти: теоретичний аспект. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку: матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції 14 травня 2021 р. Одеса: вид. Букаєв В.В., 2021. С.81-85.

21. Ягоднікова В. Гриньова М. Роль неформальної освіти у вихованні лідерських якостей підлітків. *Інноватика у вихованні: зб.наук.пр.Вип.13. Том 2/* упоряд. О.Б.Петренко; ред.кол.: О.Б.Петренко, Н.Б. Грицай, Т.С. Ціпак та ін. - Рівне: РДГУ, 2021. с. 73-82.

22. Ягоднікова В.В., Красюк Л.В., Ковтун Н.І. Професійні та етичні вимоги до керівників закладів освіти в умовах Нової української школи. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 7(7) 2022. С. 261-269.

23. Ягоднікова В.В., Солнцева О.А., Чинники розбудови інклюзивного освітнього середовища. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 3(9). С. 630-644.

24. Ягоднікова В.В., Колесова О.А. Використання ІКТ-технологій в інформаційно-освітньому середовищі в умовах дистанційної освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 10(24). С.753-763.

5. Інформаційні ресурси

1. Веб-сторінка Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Веб-сторінка Міністерства освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua
3. Веб-сторінка Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації. URL: <https://osvita.odessa.gov.ua/>
4. Інноватика в сучасній освіті. URL: <http://innovosvita.com.ua/index.php/uk>
5. Українська педагогіка. URL: <http://www.ukped.com>
6. Освіта.UA. URL: <http://www.osvita.ua>
7. Веб-сторінка Національної бібліотеки ім. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
8. Веб-сторінка Одеської національної наукової бібліотеки. URL: <http://www.odnb.odessa.ua/>
9. Веб-сторінка Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.С. Грушевського. URL: <https://www.biblioteka.od.ua/>
10. Веб-сторінка відділу інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» URL: <https://vnmzpv.odessaedu.net/>
11. Науково-педагогічна бібліотека КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» URL: <https://bibloano.oano.od.ua/>
12. Школа у цифровому світі. URL: <https://itschool.oano.od.ua/uk/site/index.html>